

АДАПТИВНА ПРОЦЕДУРА ПІДВИЩЕННЯ ЗАВАДОСТІЙКОСТІ ПРИЙОМУ

В.В. Косенко¹, М.Ф. Сидоренко², І.А. Лебедева¹
(¹Харківський університет Повітряних Сил, ²НТ СКБ „ПОЛІСВІТ”, Харків)

Пропонується адаптивна процедура обчислення лінійних вирішальних функцій, яка сприяє підвищенню завадостійкості прийому у мережах передачі даних.

адаптивна процедура, лінійна вирішальна функція, завадостійкість прийому, мережа передачі даних

Вступ. Розмір зони невизначеності прийняття рішення першої вирішальної схеми (ВС) впливає на завадостійкість прийому [1], тому що рівень порога стираючого каналу і розмір зони стирання однозначно зв'язані з ймовірностями трансформації і помилкового стирання. Метод підвищення завадостійкості прийому в умовах невизначеності, запропонований Чейзом [1], пропонує упорядкування прийнятих символів за їхньою надійністю і вибір з них до 10 найменш надійних символів для спеціальної обробки. Така процедура названа "чейзінгом" і застосовується, в основному, для декодування у каналах зв'язку (КЗ) з досить слабким рівнем шумів. Чейзінг є загальним методом, за допомогою якого характеристики майже будь-якого алгоритму декодування блокових кодів можна поліпшити за рахунок додаткових витрат часу на обчислення. Однак даний метод прийняття нежорстких рішень не вирішує проблему вибору і регулювання рівня порога в процесі прийому інформації в реальних КЗ мереж передачі даних (МПД), на які впливають потужні слабо корельовані перешкоди внаслідок появи надмірно великої кількості стертих символів, або заміни заборонених комбінацій дозволеними в процесі чейзінгу. При цьому помилки кінцевого результату декодування обумовлені неоптимальністю вибору порога першої ВС.

Деякі методи вибору рівня порога ВС розглянуті в [2] і зводяться до рішення задачі оптимізації системи, зокрема методи оптимізації рівня порога за критеріями Неймана-Пірсона, а також за мінімумом і максимумом [3]. Однак, практичне застосування даних методів у реальних КЗ МПД не дозволяє досягти потрібного теоретично розрахованого позитивного ефекту, а вплив у КЗ нестаціонарних перешкод затрудняє регулювання рівня порога в процесі прийому. Таким чином, методи підвищення завадостійкості прийому, засновані на використанні сигналу стирання, вимагають рішення задачі оптимізації рівня порога першої ВС, тобто мінімізації ймовірностей трансформації і помилкового стирання

при будь-яких змінах характеристик КС [4 – 5]. Математичне формулювання проблеми зводиться до рішення задачі автоматичної класифікації: необхідно віднести вектор x до одного із s класів множини $\{w_i\}$, причому компоненти вектора x є "зведенням" про спостережуваний об'єкт. Найпростіше нетривіальне математичне формулювання цієї задачі виникає у випадку, коли $s = 2$ (через дискретність сигналу, що приймає значення "0", або "1") і лінійна вирішальна функція

$$f(x) = w^T \cdot x + \text{const}, \quad (1)$$

відносить вектор x до класу w_1 при $f(x) > 0$ і до класу w_2 при $f(x) < 0$ із припустимо малим числом неправильних класифікацій. При цьому процедура обчислення лінійних ВР повинна бути адаптивною (тобто реагувати на будь-які зміни заводової обстановки в КЗ), швидко сходиться до локального мінімуму помилки і виконуватися без апріорного припущення щодо виду статистичного розподілу векторів x у кожному класі w_i [6, 7]. Розробка такої адаптивної процедури і є **метою даної статі**.

Основна частина. Нехай x є d -мірний вектор ознак $x = (x_1, \dots, x_d)$, де $-\infty < x_i < \infty$; y – додатковий вектор ознак $y = (x_0, x_1, \dots, x_d)^T$; $X(n)$ і $Y(n)$ – векторні випадкові змінні, що є функціями номера кроку n і засновані навчальною послідовністю у відповідних просторах x і y ; $w(n) \in$ клас, до якого належить $Y(n)$; $w = \{w_i\}$ – алфавіт класів (у нашому випадку $w = \{w_1, w_2\}$); $V(n)$ – векторна випадкова змінна, що задана рекурсивно таким чином:

$$V(n+1) = V(n) + \rho_n \cdot Q(n), \quad (2)$$

де ρ_n – величина n -го кроку, а

$$Q(n) = \begin{cases} Y(n), & \text{якщо } w(n) = w_2; \\ -Y(n), & \text{якщо } w(n) = w_1; \\ 0, & \text{в інших випадках.} \end{cases} \quad (3)$$

Вираз (2) є різновидом методу градієнтного спуску [7], при якому шукається мінімум функції втрат $J(v)$, тобто процедура знаходження такого мінімуму зводиться до визначення рекурсивної функції $V(n)$, яка сходиться (стохастично) до нуля градієнта функції втрат $J(v)$. Така рекурсивна функція може бути отримана методами стохастичної апроксимації:

$$J(v) = E(-v^T Q | V = v). \quad (4)$$

Одержимо для (4) інший вираз, що призводить безпосередньо до адаптивної процедури: нехай $f_i(x) = P(w_i) p(x|w_i)$, де $P(w_i)$ – апріорна імовірність того, що $w = w_i$ і $p(x|w_i)$ – умовна щільність розподілу $X = x$ при $w = w_i$. Нехай $\mathcal{D}_i$ є область рішення, що відповідає класові w_i , тоді (4) можна записати у вигляді

$$J(v) = |w| \cdot [M_1(v) + M_2(v)], \quad (5)$$

де $|w|$ - довжина вектора w ;

$$M_1(v) = P(w = w_1, y \in \mathcal{G}_2) E \left(\frac{v^T y}{w} \middle| V = v, w = w_1, y \in \mathcal{G}_2 \right); \quad (6)$$

$$M_2(v) = P(w = w_2, y \in \mathcal{G}_1) E \left(\frac{-v^T y}{w} \middle| V = v, w = w_2, \lambda \in \mathcal{G}_1 \right). \quad (7)$$

Візьмемо до уваги те, що $v^T y / |w|$ – відстань між x і границею області $\mathcal{G}_2$, що є гіперплощиною. Це відстань позитивна при $x \in \mathcal{G}_2$. Аналогічно, величина $-v^T y / |w|$ є відстанню між x і границею області $\mathcal{G}_1$, що є гіперплощиною. Це відстань позитивна при $x \in \mathcal{G}_1$. Для випадку двох класів обидві границі збігаються. Таким чином, $M_1(v)$ є перший момент помилки функції $f_1(x)$.

Незважаючи на те, що дана процедура асимптотично точна для лінійно розділних умовних за класом щільностей $\{p(x|w_i)\}$, її асимптотика може значно відрізнятись від мінімуму імовірності помилки у випадку щільностей, що перекриваються. З іншого боку, мінімум суми $M_1(v) + M_2(v)$ має місце при деякому значенні v (v_e), яке часто є дуже близьким [6] до того, яке забезпечує мінімальну імовірність помилки значенню $v = v_p$. Дійсно, коли $f_1(x)$ і $f_2(x)$ симетричні відносно один одного і, отже,

$$f_2(x) = f_1(b - x), \quad (8)$$

де b – центроїд $f_1(x) + f_2(x)$, то v_e і v_p збігаються.

Введення $|w|$ у вираз для $J(v)$ (5) як множника дає можливість зробити суттєвий розподіл точок мінімумів функцій $J(v)$ і $v(p)$, навіть коли v_e і v_p збігаються. Використання (5) призводить також до зсуву $W(n)$ вбік малих значень вектора w при $n \rightarrow \infty$, оскільки $J(v) = 0$ при $v = 0$. У результаті напрямок вектора $W(n)$ при $n \rightarrow \infty$ часто стає недостатньо визначеним. Таким чином, асимптотичне поведіння даної процедури з пропорційним збільшенням може бути незадовільним у випадках, коли щільності, умовні за класом, перекриваються. Для подолання цього недоліку процедури використовується функція втрат у вигляді

$$J(v) = M_1(v) + M_2(v). \quad (9)$$

Припустимо, що безперервна диференцуема функція $J(v)$ має єдиний мінімум, що досягається при значенні v^* і у неї відсутні локальні мінімуми. Основна процедура градієнтного спуску для такої функції $J(v)$ є рекурсивним рівнянням

$$v_{n+1} = v_n - \rho_n \nabla J(v_n), \quad (10)$$

де $\nabla J(v)$ = градієнт $J(v)$. (11)

Тоді для будь-якого досить малого ρ_n послідовність $\{J(v^*)\}$ буде монотонно спадною, що сходиться при $n \rightarrow \infty$ до $J(v^*)$. Для випадку «зашумлюваних» функцій, тобто функцій $J(v)$, що залежать від однієї або декількох випадкових перемінних необхідно застосування стохастичної апроксимації. Тоді стохастична збіжність $\{V(n)\}$ до v^* залежить від вибору ρ_n , випадкової змінної $Z(n)$ і реєстраційних функцій. Наприклад, якщо ρ_n зменшується занадто швидко при збільшенні n , то $V(n)$ не сходиться до v^* .

Описана адаптивна процедура була застосована для систем зв'язку з метою оптимізації рівня порога перших ВС двійкових стираючих каналів шляхом вироблення на її основі керуючого впливу, пропорційного зміні вхідних параметрів демодульованого сигналу. При цьому мінімізуються імовірності трансформації і помилкового стирання символу при зміні заводої обстановки в КЗ, чим підвищується заводостійкість прийому в цілому.

Висновок. За описаним алгоритмом побудови адаптивної процедури в залежності від рівня перешкод у каналі зв'язку на виході пристрою виробляється сигнал, рівень якого пропорційний зміні перешкоди, що діє в даний момент часу в каналі зв'язку. Цей сигнал регулює ширину смуги "стирання" детектора якості. Для оптимізації рівня порога перших вирішальних схем слід застосовувати математичний метод градієнтного спуску, що призводить до цієї ж процедури з вирівняними помилками. Простота технічної реалізації даної процедури дозволяє застосовувати її в перших вирішальних схемах без їхнього значного ускладнення і збільшення часу прийняття рішення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берлекэмп Э.Р. Техника кодирования с исправлением ошибок. ТИИЭР. – 1980. – Т.68, № 5. – С. 24 – 58.
2. Обнаружение и исправление ошибок в дискретных устройствах. / Под. ред. В.С. Толстякова. – М.: Сов. радио, 1972. – 297 с.
3. Шувалов В.П. Косвенные методы обнаружения ошибок. – М.: Связь, 1972. – 362 с.
4. Кучук Г.А. Оцінка втрат у системах з обмеженим очікуванням // Системи обробки інформації. – Х.: ХВУ, 2004. – Вип. 4. – С. 133 – 137.
5. Rosenblatt F. The perceptron: a probabilistic model for information storage in the brain // IEEE Trans. El. Comp.. – 1958. – Vol. 65, № 6. – P. 386 – 408.
6. Кучук Г.А. Минимизация загрузки каналов связи вычислительной сети // Системи обробки інформації. – Х.: ХВУ, 1998. – Вип. 1(5). – С. 149-154.
7. Вассель Г.Н., Склански Дж. Адаптивный непараметрический классификатор // ТИИЭР. – 1976. – № 8. – С. 52 – 62.

Надішла 18.04.2005

Рецензент: доктор технічних наук, професор О.М. Фоменко,
Харківський університет Повітряних Сил.